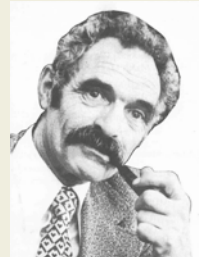

1965

Joe Eiguren

Joe Eiguren Jordan Valley (Oregon) jaio zen 1915ean baina urte bakar bat zuela familia Euskal Herrira bueltatu zen, nora eta Lekeitiora. Hemen bizi izan zen 1934ra arte, berriro Estatu Batuetara bueltatu arte.

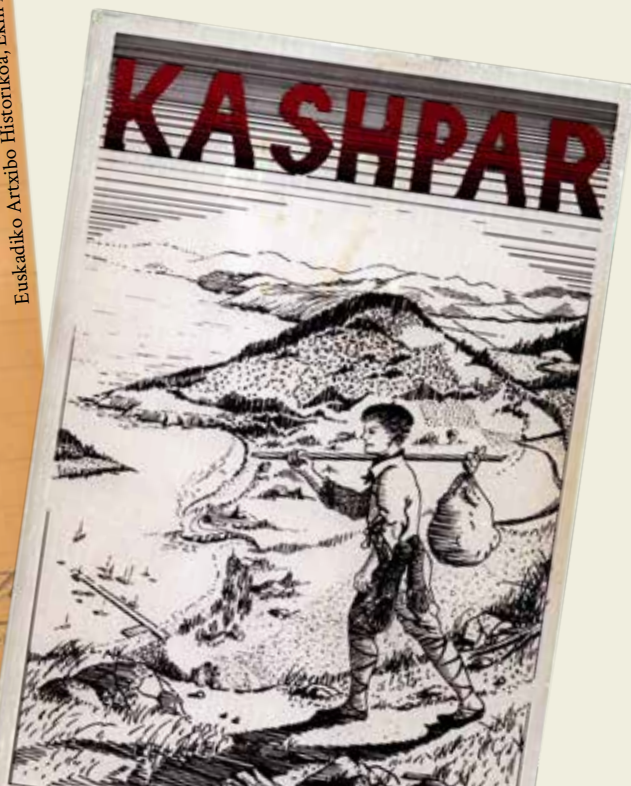
Karta horretan Lekeitio bitzitako pasadizo batzuk kontatzen ditu. Artzain, soldadu, alkatere, interpretari, idazle... izan zen, baina, batez ere Ameriketara euskararen alde egin zuen lanarengatik da ezagun Joe. Kaleko euskara bakarrik ezagutu arren, euskara ikasteko metodoa asmatu zuen. 1963an hasi zen euskarazko klaseak ematen Boiseko Oinkari taldeko dantzariari, hasiera batean beste batzuen liburu eta gramatiken bitartez. Baina ingeles hitzunei irakasteko ez zirenez hain aproposak, 1966an metodo propioa asmatu zuen. Sasoi hartakoa da lehen Ingeles-euskara hiztegia. Urte batzuk beranduago, 1970eko hamarkada hasieran, hiztegitxo apal hori 30.000 hitzetik gorako hiztegia zen. Geroxeago historiako bi liburu idatzi zituen ingelesez, "Euskaldunen historia kronologikoa" eta "Euskaldunen partaidetza Espainiako Gerra Zibilean". 1988an, "Kashpar: The saga of the basque immigrants to North America" izeneko autobiografia idatzi zuen. 1996-3-8an hil zen.

i eta interesa arte degen.
bitzak, danak emon nentzen
kera ikasten goyzen duntzenari.
Egan duntzut nure haki ezango
zut dala abito ezagutu nuzien eta
rha, duntzut. Ni emen, Oregonen
nintzan jorba demaren egunian, 1915.
re gurasoak eruan nehen Euzkadi
te dute nebala. Lekeitio agi nintzan.
ta zan Mendixakoa eta Oma Ipustarreak.
eition juan nintzan ikaslekura. Maketo
orira kask; Leonides Martinez de Torres!
ritagun gita eta abesti asko irakatzelen
skuen orduan.

Abesti bat zan:
Soldado soy de España
Estoy en el Cuartel
Contento y Orgulloso
De haber estado en él.
Eta nik baiten, amaika urte nebazan-
besta nehan:

Soldado soy de España
Estoy en el Cuartel
Recogiendo las colillas
Que tira el coronel
Kaskak entzun ehan eta maketaren
baten semeak egan eutzon ni nintzal
eta hirakaskarik tabet bat apurte
eban nure lepean. Gogor jo nendua
kutatik alde al izan nehan

Euskadiko Artxibo Historikoa, Ekin funtsa, 081-01

(...) Ezan deutzut neure barri ezango deutzut dala obeto ezagutu neizun eta emen, ba, diñentzut. Ni emen, Oregon'en jayo nintzan Joseba deunaren egunian, 1915.

Nire gurasoak eruan neben Euzkadira urte bete nebala. Lekeition azi nintzan. Aita zan Mendixakoa eta ama Ipistarrekoa. Lekeition jua nintzan ikaslekura. Maketo bat zan irakasle, Leonides Martinez de Torres!

Ikasitazun gitxi eta abesti asko irakatziten deuzkuen orduan.

Abesti bat zan:

Soldado soy de España

Estoy en el cuartel

Contento y orgulloso

De haber estado en él.

Eta nik baten —amaika urte nebazan— abestu neben:

Soldado soy de España

Estoy en el cuartel

Recogiendo las colillas

que tira el coronel

Ikasleak entzun eban eta maketaren (sic) baten semeak ezan eutzan ni nintzala eta irakasle orrek taket bat apurtu eban neure lepoan. Gogor jo neunduan eta bere eskuetatik alde al izan nebanean “joik eure ama” ezan eta “eskapa” neben ikasleku orretatik. Lau illebeta inguruan, amak be ezekiela ikaslekura jua barik egon nintzan. Amak jakin ebanian bialdu nabon Don Juan Eguzkiza jauna gana. Au zan irakasle ona eta abade eta “sermolari” ona. Baña amairu urtegaz alde neben orregandik eta lanean azi nintzan.

Arrainetako untzi (astillero) egiten egin neben lan emeretzi urte nebazan arte. Mendi igoizale eta abar nintzan neure lagunakin. Emeretzi urtegaz etorri nintzan ona eta artzain egin nebazan sei urte inguru. Euzkadiko gudan idatzi neben “Delegación del País Vasco” uste dut Veracruz'en zala bat. Au zan '37eko udan uste dot. Bilbo galdu zan inguruan.

Orduan emengo mendietan itzal (triste) nintzan. Ezan eusten ezin neiela jua ara eta ostantzian lagunduteko. Baña, zergaz?

Ludiko gudan Amerika sartu zanian —'41an— emen gudari jua nintzan (voluntario) itxazotik baña ez nenduen artu Ingeles ez nekielako. Au zan '41teko Lotazila. Ille bi geruago deitu euzten leorretik gudari juateko eta berrogeta lau ille egin nebazan emen gudari (infanteria). Gudari negoala eskondu nintzan gaur neure emaztea danagaz. Europan egin neben aldi bat; Ingalterra, Prantzi, Belgika eta, Alemanian zartu giñean lez (linea Siegfried) zauritu nabon (nintzan?). Zortzi ille bete egin nebazan gaxotegian. Miracourt eta Marsellan euki neben luzaro eta Marsellatik eruan neben (nenduen) Napoles'era eta andik Amerika'ra.

Etxe'ra eldu nintzian ikusi neben lenengoz amaika illebeteko semea. Ni Prantzian nintzala jayo zan. Etxera etorri ta luzaro makal ibilli nintzan. Zaietz azur bi eta ezkumako birien (biriki

esan nahi du) erdi edo geiago kendu eusten Prantzian. Ori dalata ez nintzan luzaro be ondo ibilli baña astiro, sania (osatu) nintzan, Jaungoikuari eskerrak. Ez dot arreskero ezer izan.

Erri onetara etorri giñean emazte, seme eta irurok. Ementxe lana zuzendu neben eta arreskeroko guztian emen gara. Gudari negoala Ingeles apur bat ikasi neben eta ona zan neure lanerako. Arreskero beti deutzat apurka ikasten.

52ko ilbaltzean izan genduan beste seme bat eta orixe da gure zedia; geu zenar emazteak eta seme bi. Batak ditu ogei urte eta besteak amairu. Zarrena Idaho'ko “universidade'an” daroiaz iru urte ija eta gaztea geugaz etxean.

Erri onetan eta inguruan ez gara alan Euzkaldun askorik be. Amar edo amabost zendi edo bakarrik. Lau urte egin nintuzan erriko “konsejal” eta urte bi “alkate”.

Gudari jua nintzianian galdu nebazan neure Euzkadiko “kontakt” guztiak eta ona etorri giñanian nik uste neben Euzkadi eta Euzkaldunak amaitu zirala betiko. Urte batzuetan ez neben ezerbe entzun ez jakin.

Egun baten “Korreora” jua nintzan beti lez eta geure “apartado'n” zegon Euzko-Deya bat beste Euzkaldun baten izenean. Iñok be ez eban Euzkaldun ori ezagututen. Eziñ neben zuzendu Euzko-Deya orren jauberik eta atzera Mejikora bialdu barik neuk irakurri neben. Olantxe jakin neben Euzkaldunak oraindiño bizi dirala eta iñoiz baño gogorrago deutzela auskan euren (geure) aberria azkatuten. Ogoñope'ri idatzi neutzan eta arengandik zueri.

Euzkadin nengoala, ondoen gomutauten nazian (') Euzko Abertzale Batza'ko buru edo naguzi zireanak dira: José Antonio Aguirre, Telesforo Monzón, Manuel Irujo eta Lauaxeta. Beste asko be bai baña orretzekin onduen.

Orixen da ba ija nire izate gustia, eta orain eskutzi luze on'egaz nekatu ez zaizen berau irakurriten, amaitu egin bear dot.

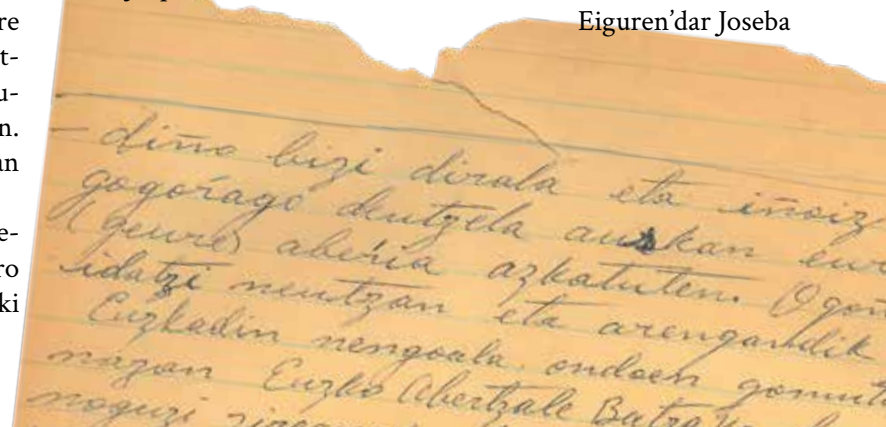
Zeuk erantzuten deutzazunean ezan ia zer deritzozun liburutxu orreri. Batzuk nai baldin badozuz bialduko deutzut daz “erregalu”.

Baita aditzagaitik be ia zer uste dozun. Aditza orregaz zer egin baneki uste dot zerbait egingo geunkeela “metodo'agaz”.

Gorantziak gustiari eta osazun onagaz izango al zarie Urte Barri onetan eta beste urte on askotan.

Beti Jel'pean, zeure adizkide

Figuren'dar Joseba

dira bizi dirala eta inoiz
gogorago deutzela auskan euren
aberria azkatuten. Ogoño
idatzi neutzan eta arengandik
Euzkadin nengoala, ondoen gomuta
naguzi zireanak